Een kwestie van vertrouwen

Foto: Annemarijn Walberg

Achtergrond

Reijer Verwer

Het afgelopen jaar is een negatief sentiment ontstaan over sociale interventies in Nederlandse achterstandswijken. Het zou vooral geldverspilling zijn en woningcorporaties zouden zich beter kunnen beperken tot het stapelen van stenen. Goed onderzoek naar de effectiviteit van sociale interventies blijkt echter bijzonder spaarzaam te zijn. Ook verdient de aanbeveling om het beleid minder op sociale cohesie te richten en meer op vertrouwen, nog onvoldoende weerklank.

De achterstandswijken van Nederlandse steden worden sinds jaar en dag geconfronteerd met een opeenstapeling van problemen, zoals armoede, segregatie en sociale uitsluiting. Deze problemen hebben onder meer een nadelige invloed op de leefbaarheid en veiligheid. Achterstandswijken onderscheiden zich daardoor door een verhoudingsgewijs hoge mate van overlast en criminaliteit.

Sinds het eind van de jaren negentig slaan gemeenten, politie, justitie, zorginstellingen en woningcorporaties steeds vaker de handen ineen bij het zoeken naar mogelijkheden om de leefbaarheid en veiligheid in achterstandswijken te verbeteren. In het recente 'krachtwijkenbeleid' zijn het vooral de woningcorporaties die een grote bijdrage leveren aan (de financiering van) leefbaarheids- en veiligheidsinterventies. Door niet alleen te voorzien in betaalbare huurwoningen, maar ook in een leefbare, veilige woonomgeving, geven zij invulling aan hun maatschappelijk ondernemerschap. Woningcorporaties hebben ook een financieel belang bij leefbare en veilige wijken. De waarde en verhuurbaarheid van het vastgoed is er mede van afhankelijk. In het krachtwijkenbeleid werken woningcorporaties onder regie van gemeenten samen met andere lokale instellingen aan een veelheid van interventies om de leefbaarheid en veiligheid te verbeteren. Of deze interventies de beoogde resultaten opleveren, is echter vaak onduidelijk. Het met hagel schieten in de hoop iets te raken is onbevredigend en - mede gelet op de kosten - moeilijk te verantwoorden. Graag willen beleidsmakers weten of interventies aantoonbaar werken ofwel bewezen effectief zijn.

Wat werkt?

Een eerste inventarisatie van Nederlands onderzoek naar effecten van interventies laat zien dat de wetenschap daarover geen uitsluitsel kan geven (onder meer Gruis, 2006; Noije & Wittebrood, 2008). Om interventies als wetenschappelijk bewezen effectief te kunnen beschouwen, moeten de opzet en uitvoering van het onderzoek aan strenge eisen voldoen. Daaraan voldoet het Nederlandse onderzoek naar effecten van interventies niet. Het kan niet als effectevaluatie worden beschouwd omdat bijvoorbeeld niet de feitelijke effecten maar de gepercipieerde effecten zijn gemeten. Verder is meestal geen voor- en nameting verricht, en ontbreekt er naast de experimentele groep een controlegroep. Voor een erkende effectevaluatie is dat strikt vereist omdat het

anders onmogelijk is empirisch te toetsen of er een causaal verband bestaat tussen een interventie en een effect.

Om niet alleen op goede bedoelingen en goed geluk te hoeven vertrouwen, kan gebruik worden gemaakt van de *evidence-based* benadering in evaluatieonderzoek. Deze benadering belooft precies aan te kunnen geven welke interventies wetenschappelijk bewezen effectief zijn (Hope, 2002; Huisman e.a., 2006). Deze praktijkgerichte benadering wordt internationaal ruim toegepast, onder meer bij de evaluatie van beleidsmaatregelen ter voorkoming van criminaliteit (Haggerty, 2008). Een mijlpaal is een studie van Sherman e.a. (2006), waarin met behulp van een zogenoemde meta-evaluatie in totaal 150 interventies zijn onderzocht. Het doel was om te bepalen wat wel of niet werkt. Onder de 150 interventies die langs de meetlat zijn gelegd, zijn er zeven ter verbetering van de veiligheid in (achterstands) wijken. Geen enkele is aantoonbaar effectief bevonden.

Dat komt doordat de vraag 'wat werkt' in het geval van interventies ter verbetering van de leefbaarheid en veiligheid nauwelijks te beantwoorden is. Er moet namelijk een onbetwistbare causale relatie worden aangetoond tussen een interventie en een vermindering van overlast en criminaliteit (Crawford, 1998). Dat kan uitsluitend met een quasi-experimentele onderzoeksopzet. De sociale realiteit van achterstandswijken is echter nu eenmaal anders dan die van een laboratorium waarin onderzoekers vrijwel volledige controle hebben over de condities waarin wordt geëxperimenteerd. Omdat simpelweg te veel interventies tegelijkertijd worden uitgevoerd, blijkt het onmogelijk te bepalen welke effecten aan welke inspanningen te danken zijn. Een beleid met best practices ambities is daarom een wassen neus.

Wat kan werken?

Gelukkig hoeft een wetenschappelijk gefundeerd beleid niet te beginnen of eindigen met de vraag welke interventies werken. Een redelijk en praktisch alternatief is de vraag welke interventies kunnen werken. Dit vergt een ander type evaluatie: een zogenoemde 'realistische evaluatie' (Pawson & Tilley, 1997; Nelen, 2006; Leeuw, 2008). Het doel is een zo nauwkeurig en volledig mogelijk antwoord op de vraag waarom en onder welke noodzakelijke voorwaarden interventies kunnen werken.

Een realistische evaluatie houdt in dat op basis van een theorie een hypothese over de werkzaamheid van de interventie wordt ontwikkeld, die op basis van empirisch onderzoek verder wordt aangescherpt. De hypothese geeft aan op welke wijze een interventie invloed kan uitoefenen op de sociale context, hoe daarin een (niet direct observeerbaar) mechanisme wordt geactiveerd en welke (beoogde) uitkomsten die interventie daardoor kan hebben. Het empirisch onderzoek dient om vast te stellen in hoeverre dit proces bij toepassing van de interventie ook werkelijk op gang kan komen. Dit aanscherpen van de hypothese wordt in de Engelstalige literatuur *testing* genoemd. Daarmee wordt overigens niet het empirisch toetsen van de hypothese verstaan. In het kader van een realistische evaluatie kunnen hypothesen over de werking van interventies slechts worden aangescherpt om zodoende een zo nauwkeurig en volledig mogelijk antwoord te kunnen geven op de vraag waarom interventies kunnen werken.

Collectieve weerbaarheidstheorie

Een realistische evaluatie wordt gestuurd door een theorie, in dit geval de *collective efficacy* theorie van Sampson (1997). De theorie verklaart overlast en criminaliteit in buurten door een gebrek aan collectieve weerbaarheid van de buurtbewoners. Dat is hun vermogen om gezamenlijk collectieve doeleinden te realiseren, zoals een leefbare en veilige buurt. Het belangrijkste middel om dat doel te bereiken is het optreden tegen overlast en criminaliteit. De bereidheid van bewoners hiertoe is afhankelijk van hun onderlinge vertrouwen. Hun onderlinge vertrouwen berust op de gedeelde verwachting dat iedere buurtbewoner zal optreden tegen overlast en criminaliteit. Uit de theorie volgt dat een verbetering van de leefbaarheid en

veiligheid van een buurt vraagt om versterking van de collectieve weerbaarheid en daarvoor is bovenal herstel van vertrouwen vereist.

Enige uitzonderingen daargelaten (Kleinhans & Bolt, 2010; Hardyns & Pauwels, 2012) heeft de collectieve weerbaarheidstheorie in Nederland en Vlaanderen nog weinig aandacht gekregen. Terwijl deze theorie zich wel kan beroepen op een solide empirische onderbouwing. De theorie is empirisch getoetst in *The Project on Human Development in Chicago Neighborhoods*, het meest grootschalige onderzoeksprogramma naar overlast en criminaliteit op buurtniveau dat ooit is uitgevoerd in de geschiedenis van de criminologie. In Stockholm is een vergelijkbaar onderzoek gedaan naar collectieve weerbaarheid. Ook daaruit blijkt dat collectieve weerbaarheid direct gerelateerd is aan een lager niveau van overlast en criminaliteit. Als de verklarende kracht van collectieve weerbaarheid wordt afgezet tegen andere sociale processen die overlast en criminaliteit op buurtniveau zouden kunnen verklaren, zoals hechte sociale bindingen en institutionele middelen, dan blijkt dat collectieve weerbaarheid de meest robuuste verklaring biedt (Sampson & Morenoff, 2004; Pratt & Cullen, 2005).

De theorie is ook belangwekkend doordat zij vernieuwend is. De stelling is dat het vermogen van bewoners om gezamenlijk een leefbare en veilige buurt te realiseren, geen kwestie is van sociale cohesie maar van vertrouwen. Anders dan de traditionele sociale desorganisatietheorie suggereert, worden leefbaarheid en veiligheid niet zonder meer verbeterd door versterking van sociale cohesie. Onderzoek naar de relatie tussen de hechtheid van bindingen tussen en sociale controle door bewoners heeft tegenstrijdige bevindingen opgeleverd. Overlast en criminaliteit kan ook een probleem zijn in buurten die gekenmerkt worden door hechte bindingen (Morenoff e.a., 2001). Greenberg e.a. (1982) tonen aan dat als het gaat om hechte bindingen, buurten met een hoge mate van criminaliteit niet significant verschillen van buurten waar nauwelijks criminaliteit plaatsvindt. Bovendien sluit het bestaan van hechte bindingen niet uit dat ook de overlastgevende en criminele bewoners zijn opgenomen in het buurtnetwerk (Browning e.a., 2004). Voorts blijkt dat niet alleen bewoners met hechte bindingen, maar ook bewoners met zwakke bindingen bijdragen aan sociale controle binnen de eigen buurt (Bellair, 1997). Dit zijn belangrijke bevindingen, vooral omdat de relaties tussen stedelingen beter getypeerd kunnen worden als zwakke dan hechte bindingen. Daarbij zijn hechte bindingen nauwelijks nog buurtgebonden en onderhouden stedelingen ook minder buurtgebonden dan buurtoverstijgende netwerken. Samengenomen biedt de collectieve weerbaarheidstheorie een verklaring voor overlast en criminaliteit die is afgestemd op de omstandigheden waaronder bewoners leven in hedendaagse stedelijke gebieden.

Foto: Annemarijn Walberg

Vertrouwensvormen

Collectieve weerbaarheidstheorie lijkt bijzonder geschikt als uitgangspunt voor een realistische

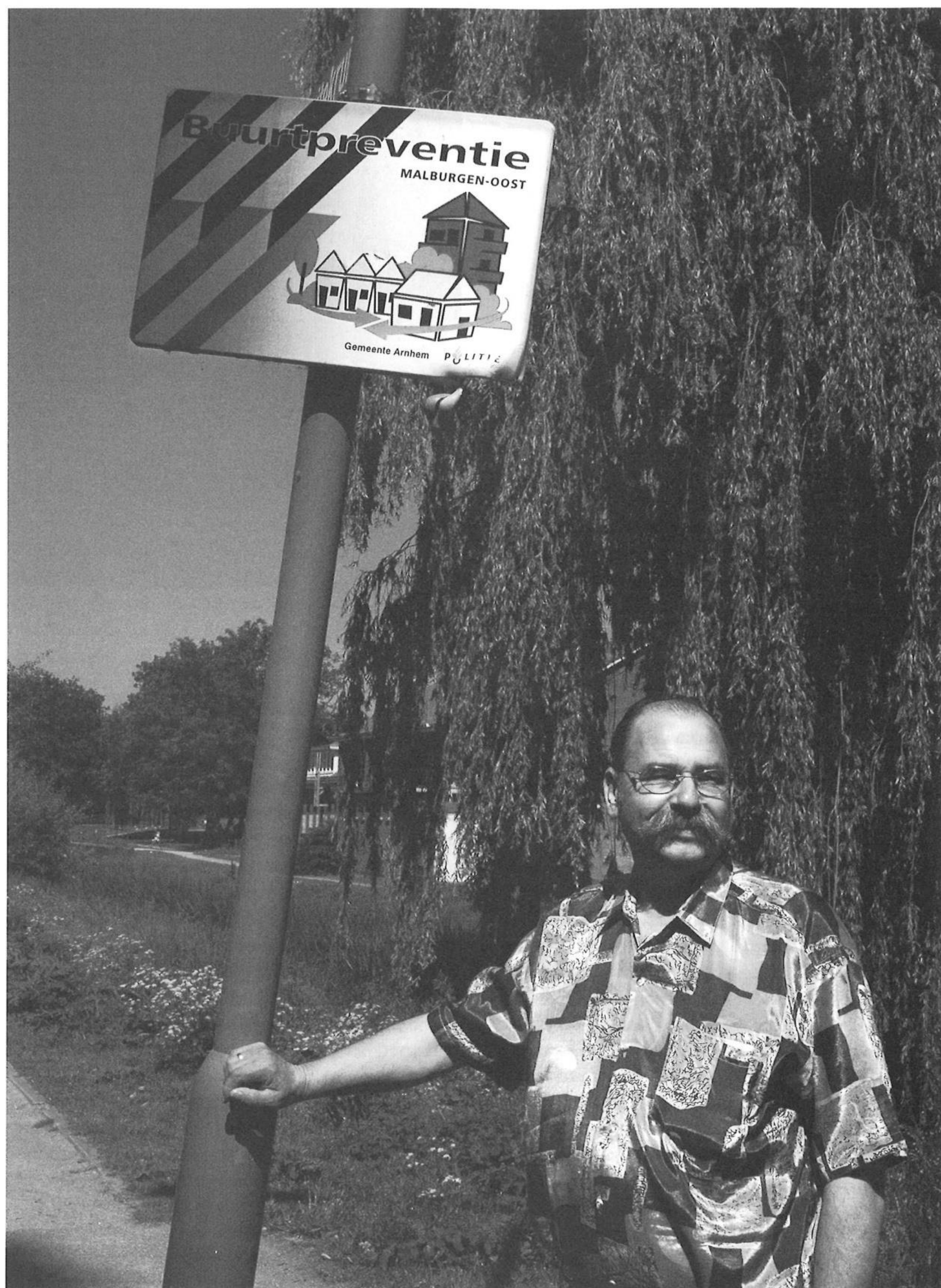

Foto: Annemarijn Walberg

evaluatie van interventies. De keuze voor deze theorie over vertrouwen is daarbij ook van praktisch belang. Vertrouwen heeft immers een prominente plaats in niet alleen publiek en politiek debat, maar ook in beleidsnotities en onderzoeksrapporten zoals *Vertrouwen in de buurt* (2005) en *Vertrouwen in burgers* (2012). Toch heeft de theorie in haar oorspronkelijke vorm tekortkomingen die het lastig maken om een bruikbare hypothese af te leiden over de versterking van collectieve weerbaarheid (Verwer & Walberg, 2012). Om die reden is het onder meer van belang verschillende vertrouwensvormen te onderscheiden die ieder hun eigen gevolg hebben voor het optreden tegen voorvallen van overlast en criminaliteit.

Wie cynisch wantrouwen koestert, trekt zowel de legitimiteit als de effectiviteit van sociale controle in twijfel. Cynisch wantrouwende mensen onderscheiden zich door twijfel of anderen zullen doen wat zij geacht mogen worden te doen, als zij überhaupt al optreden tegen voorvallen van overlast en criminaliteit. Het optreden door anderen wordt afgekeurd en men is onbereidwillig om zelf op te treden. Cynisch wantrouwen gaat kortom gepaard met inactiviteit. Wie gezond wantrouwen koestert, twijfelt niet aan de legitimiteit van sociale controle maar is wel teleurgesteld in de effectiviteit ervan. Gezond wantrouwende mensen onderscheiden zich door een afwachtende houding ten aanzien van het optreden door anderen: zij willen 'eerst zien en dan pas geloven' dat dit optreden bijdraagt aan leefbaarheid en veiligheid. Gezond wantrouwen gaat, kortom, gepaard met terughoudendheid. Wie vertrouwen heeft, vindt het vanzelfsprekend dat anderen zullen doen wat zij geacht worden te doen. Ze twijfelen er bovendien niet aan dat optreden door anderen bijdraagt aan de leefbaarheid en veiligheid. Vertrouwende mensen onderscheiden zich door hun bereidwillige houding. Hun vertrouwen gaat gepaard met activiteit, omdat zij menen dat de uitoefening van sociale controle de leefbaarheid en veiligheid verbetert.

Om collectieve weerbaarheid te versterken, moet eerst het vertrouwen van bewoners in professionals worden gewonnen voordat bewoners weer vertrouwen in elkaar kunnen krijgen. De hypothese luidt dat het vertrouwen van bewoners gewonnen kan worden doordat professionals in het kader van interventies optreden tegen voorvallen van overlast en criminaliteit. Op basis van het gewonnen vertrouwen zullen bewoners meer bereid en in staat zijn om zelf op te treden tegen voorvallen van overlast en criminaliteit, met een duurzame verbetering van leefbaarheid en veiligheid tot gevolg.

Het onderzoek naar versterking van collectieve weerbaarheid bestaat uit twee deelonderzoeken. Het ene is gericht op de professionals die samenwerken aan interventies (Reijer Verwer). Het andere is gericht op bewoners die samenleven in buurten (Annemarijn Walberg). Het onderzoek is uitgevoerd in drie Arnhemse wijken met een verhoudingsgewijs hoge mate van overlast en criminaliteit, variërend van geluidsoverlast, burenruzies en hangjongeren tot geweldpleging en drugshandel. Nauwgezet is de ontwikkeling van interventies gevolgd die bedoeld zijn om deze problemen aan te pakken en zijn de concrete acties geobserveerd die hieruit voortkwamen. Het onderzoeksmateriaal is op verschillende manieren verzameld: (semi-)gestructureerde interviews, informele gesprekken, documentenstudie en observaties bij zowel vergaderingen van professionals als bij het samenleven van buurtbewoners.

Het onderzoek is om methodologische redenen vanuit twee complementaire perspectieven uitgevoerd. In een realistische evaluatie dienen de perspectieven van alle belanghebbenden te worden vergeleken, in dit geval zowel die van professionals als van bewoners. Dit maakt de vereiste kruisbestuiving mogelijk van de specifieke kennis die professionals en bewoners bezitten over de werkzaamheid van een interventie (Pawson & Tilley, 1997). Vergelijking van de twee perspectieven maakt het mogelijk om vast te stellen in hoeverre is voldaan aan drie noodzakelijke voorwaarden voor het kunnen winnen van vertrouwen. Deze voorwaarden zijn afgeleid uit de theorie en geven richting aan het empirisch onderzoek. In de eerste plaats moeten pro-

fessionals die samenwerken aan een interventie bereid zijn om op te treden tegen voorvallen die bij bewoners gevoelens van angst of zorg oproepen en waartegen zij optreden verlangen. In de tweede plaats moeten professionals tot dat optreden in staat zijn en daartoe ook daadwerkelijk overgaan. En in de derde plaats moet hun optreden in de beleving van bewoners legitiem en effectief zijn. Dat wil zeggen, bewoners moeten ervaren dat professionals optreden zoals zij dat geacht mogen worden te doen en dat het optreden bijdraagt aan de leefbaarheid en veiligheid van de buurt.

Een moeizaam en traag proces

In de onderzochte buurten is de collectieve weerbaarheid verzwakt. Bewoners beschikken maar zeer beperkt over het vermogen om zich te verweren tegen voorvallen van overlast en criminaliteit. Zij die zich bereid verklaren tot sociale controle, achten zich daartoe niet in staat en gaan daartoe ook niet daadwerkelijk over. Bewoners koesteren namelijk een cynisch wantrouwen in zowel elkaar als in professionals: zij verwachten geen ruggensteun te krijgen als zij hun nek uitsteken. Dit cynisch wantrouwen berust op de ervaring dat buurtgenoten in verreweg de meeste gevallen niet in actie komen, terwijl zij dat wel van elkaar verlangen. Daarom verlangen bewoners dat professionals optreden. Ook beschouwen zij het als taak en verantwoordelijkheid van professionals, ook al hebben zij daarvan geen hoge verwachtingen. Bewoners verwachten namelijk dat professionals niet altijd optreden waar dat wel van hen zou mogen worden verwacht en dat waar zij pogingen doen om op te treden tegen overlast en criminaliteit, zij hun bevoegdheden onvoldoende benutten om voor bewoners acceptabele resultaten te boeken. Toch is voldaan aan de eerste voorwaarde voor het kunnen winnen van vertrouwen. Professionals onderschrijven namelijk dat zij aan zet zijn om op te treden tegen overlast en criminaliteit als dit van bewoners redelijkerwijs niet kan worden verwacht. Ook al duurt het een poos, uiteindelijk beseffen de professionals dat hun optreden noodzakelijk is, aangezien bewoners zelf niet meer in staat zijn op te treden uit angstgevoelens en vrees voor represailles.

De tweede voorwaarde voor het kunnen winnen van vertrouwen is dat professionals tot optreden in staat moeten zijn en daartoe ook daadwerkelijk overgaan. Aan deze tweede voorwaarde is slechts in beperkte mate voldaan. Professionals koesteren namelijk een gezond wantrouwen in elkaar. Hun onderling vertrouwen wordt ondermijnd door teleurstelling in de effectiviteit van het gezamenlijk optreden. Zij verwachten dat ook als een ieder bij de samenwerking aan interventies zal doen wat hij of zij geacht mag worden te doen, die samenwerking de overlast en criminaliteit niet zal terugbrengen tot een aanvaardbaar niveau. Deze verwachting berust op de ervaring dat zij met de beschikbare middelen en mogelijkheden, bestaande overlast en criminaliteit hooguit tijdelijk beheersbaar kunnen maken terwijl nieuwe voorvallen zich onverminderd blijven aandienen. Ondanks hun gezond wantrouwen nemen professionals een strijdvaardige houding aan en willen zij zich gezamenlijk blijven inspannen. Zij pogen met een combinatie van zorg en handhaving in slechte straten de moeilijke gevallen aan te pakken, die door psychische en/of verslavingsproblemen langdurig en stelselmatig overlastgevend of crimineel gedrag vertonen. Ook volharden zij in hun pogingen een mouw te passen aan het systeem van woningtoewijzing dat de concentratie van moeilijke gevallen in slechte straten in de hand werkt.

Het komt echter niet tot gerichte acties zolang professionals er niet in slagen om overeenstemming te bereiken over de condities waaronder een ieder van hen doet wat zij geacht worden te doen. Zij discussiëren over het moeten en mogen uitwisselen van privacygevoelige informatie, over wie aan de samenwerking moeten of mogen deelnemen en welke ondersteuning het flankerend lokaal veiligheidsbeleid hen moet bieden. Doordat het niet tot gerichte acties komt, ontstaat er een patstelling. De bewoners verlangen snel optreden en de professionals zijn hiertoe wel bereid maar niet in staat. Alleen in gevallen waarin de professionals overeenstemming bereiken en ook daadwerkelijk optreden, was voldaan aan de tweede

voorwaarde die vervuld moet zijn om het vertrouwen van bewoners te kunnen winnen.

De derde voorwaarde voor het kunnen winnen van vertrouwen, is dat het optreden tegen overlast en criminaliteit in de beleving van bewoners legitiem en effectief moet zijn. Aan deze voorwaarde is niet of nauwelijks voldaan. Uit het onderzoek blijkt dat het merendeel van de bewoners er niet van op de hoogte is dat professionals wel degelijk optreden. Zo weten zij bijvoorbeeld niets van een huiszoeking door de politie, een opgelegde taakstraf door justitie, een uithuiszettingsprocedure door de woningcorporatie of een met drang en dwang aangeboden traject door een zorginstelling. Alleen direct omwonenden zijn daarvan (soms) op de hoogte. Wat aan de onwetendheid van bewoners bijdraagt, is dat professionals aan hun daadwerkelijk optreden meestal geen ruchtbaarheid geven, noch aan hun inspanningen achter de schermen om dit optreden voor te bereiden. Een deel van de bewoners merkt wel op dat professionals optreden maar vindt dat optreden niet effectief. Dat kwam vooral doordat zij daarvan onrealistische verwachtingen hebben. Zij willen namelijk dat professionals ervoor zorgen dat in hun buurt helemaal geen voorvallen meer zouden plaatsvinden die gevoelens van angst of zorg oproepen, maar moeten vervolgens knarsetandend constateren dat de professionals niet in staat zijn om dat te bewerkstelligen. Van bewoners die het optreden van professionals opmerken, zijn er enkelen die dit wel effectief vinden. Het is opvallend dat hun wantrouwen niet wordt omgevormd tot vertrouwen. Deze bewoners blijken het vanzelfsprekend te vinden dat professionals doeltreffend optreden. Het maakt op hen dan ook weinig indruk dat professionals gewoon hun werk doen.

Uit het onderzoek blijkt dat slechts in beperkte mate is voldaan aan de noodzakelijke voorwaarden die vervuld moeten zijn om het vertrouwen van bewoners te kunnen winnen. Het winnen van vertrouwen is daarom een moeizaam en traag proces. Het proces verloopt moeizamer naarmate bewoners meer van professionals verlangen dan wat zij werkelijk kunnen leveren. Zolang wederzijdse verwachtingen niet in balans zijn, blijft vertrouwenswinst uit. Het proces verloopt trager naarmate de betrokken professionals elkaar onderling wantrouwen. Wantrouwen frustreert de samenwerking en beperkt daarmee de werkzaamheid van interventies, wanneer onuitgesproken en misplaatste verwachtingen van elkaar leiden tot afwachtendheid. Het is van essentieel belang dat professionals een interventie beginnen en afronden met vertrouwen in elkaar. Een gedegen beleidsontwikkeling is daarom geen overbodige luxe. Bij aanvang moet worden overeengekomen en schriftelijk vastgelegd wat het probleem is, wat de oorzaken van dat probleem zijn, met welke middelen of instrumenten die oorzaken moeten worden weggenomen, en wie hiervoor de aangewezen persoon is. Als het beleidsuitvoerende professionals ontbreekt aan middelen of bevoegdheden om zelf actie te kunnen ondernemen, moeten zij erop kunnen vertrouwen dat leidinggevende professionals met een management of bestuurlijke functie de (juridische) middelen inzetten die zij tot hun beschikking hebben.

Doorzettingskracht en geduld

Omdat het winnen van vertrouwen een moeizaam en traag proces is, zijn van interventies in krachtwijken, zeker op de korte termijn, geen wonderen te verwachten. Het is daarom voorbarig om, bijvoorbeeld op basis van het rapport *De baat op straat* (2009), te concluderen dat interventies zinloos zijn, dat sociale investeringen als weggegooid geld kunnen worden beschouwd en dat woningcorporaties zich voortaan weer beter kunnen beperken tot fysieke investeringen - het stapelen van stenen. Het winnen van vertrouwen is een opgave die veel doorzettingskracht en geduld vergt van bestuurders, beleidsmakers en -uitvoerders.

Het mag duidelijk zijn dat een lange adem noodzakelijk is voor het verminderen van sociale problemen in krachtwijken. Het is daarom opvallend dat halverwege het krachtwijkenbeleid dat tien jaar zou duren, van 2006 tot 2016, het Sociaal en Cultureel Planbureau recent een effectevaluatie heeft uitgevoerd. De centrale onderzoeksvraag was in hoeverre het beleid tussen

2008 en 2012 effectief is geweest in het verbeteren van de leefbaarheid en veiligheid in de wijken en van de economische positie van de bevolking. Uit het onderzoek blijkt dat de krachtwijken zich niet gunstiger ontwikkelden ten opzichte van de wijken die er qua problematiek in 2007 het meest op leken. Er zijn op wijkniveau dan ook geen gunstige effecten van het krachtwijkenbeleid gevonden op de beleidsdoelen leefbaarheid, veiligheid en de sociaaleconomische positie van de bevolking (Permentier e.a., 2013).

Anders dan deze conclusie doet vermoeden, is op basis van het SCP-rapport redelijkerwijs geen oordeel te vellen over het maatschappelijk ondernemerschap van woningcorporaties, ofwel het voorzien in betaalbare huurwoningen en in een leefbare, veilige woonomgeving door het uitvoeren van sociale interventies. Laat staan dat op basis van dit rapport de politieke conclusie kan worden getrokken dat woningcorporaties zich beter kunnen beperken tot het stapelen van stenen. In het rapport wordt namelijk ruiterlijk toegegeven wat reeds bekend is: de effectiviteit van sociale interventies is met de gekozen onderzoeksmethode niet of nauwelijks vast te stellen (ibid.: 11).

Zinvol perspectief

Het succes van sociale interventies in krachtwijken is een kwestie van vertrouwen. De werkzaamheid van deze interventies schuilt erin dat het vertrouwen van bewoners gewonnen kan worden doordat professionals in het kader van die interventies optreden tegen overlast en criminaliteit. Dit biedt een zinvol perspectief aan bestuurders die graag zien dat bewoners zelf een bijdrage leveren aan leefbaarheid en veiligheid.

Het verdient aanbeveling om te denken in termen van een slim programma van interventies. Een programma van interventies dat qua samenhang tussen die interventies en de volgorde waarin zij worden uitgevoerd, is afgestemd op het vertrouwen in de buurt. Dit betekent dat moet worden uitgegaan van de vorm van het vertrouwen dat bewoners hebben in professionals en in elkaar. De samenhang tussen interventies en de volgorde waarin zij worden uitgevoerd, heeft dan een logica die niet straffeloos kan worden genegeerd. Zo is het te vroeg voor buurtpreventie als bewoners wantrouwen koesteren tegenover wijkagenten. Eerst moeten bewoners ervaren dat zij werkelijk doeltreffend zullen optreden, pas dan zullen bewoners via buurtpreventie melding willen maken van overlast en criminaliteit. In buurten waar weinig vertrouwen is zullen niet alleen meer maar ook andere interventies nodig zijn dan in buurten met een gunstiger uitgangspositie. Idealiter versterkt iedere volgende interventie de vertrouwenswinst waarin de voorgaande interventie heeft geresulteerd.

Reijer Verwer (reijerverwer@hotmail.com) promoveerde eind 2012 samen met Annemarijn Walberg onder begeleiding van Willem de Haan aan de Rijksuniversiteit Groningen.

Literatuur

Bellair, P.E. (1997) 'Social interaction and community crime: examining the importance of neighbor networks', *Criminology*, jg. 35, nr. 4, p. 677-703

Browning, C.R., S.L. Feinberg, & R.D. Diets (2004) 'The paradox of social organization: networks, collective efficacy, and violent crime in urban neighborhoods', *Social Forces*, jg. 83 nr. 2, p. 503-534

Crawford, A. (1998) *Crime prevention and community safety: politics, policies and practices*, Longman, Harlow

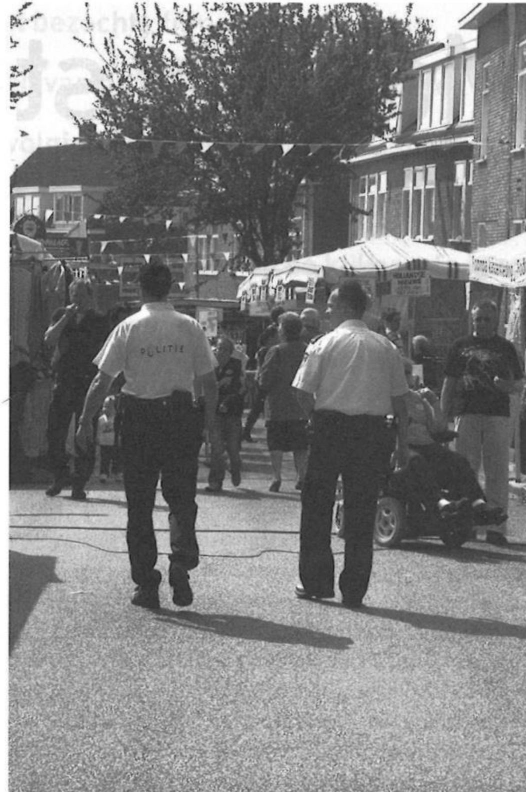
Greenberg, S.W., W.M. Rohe & J.R. Williams (1982) 'Safety in urban neighborhoods: a comparison of physical characteristics and informal territorial control in high and low crime neighborhoods', *Population and Environment*, jg. 5 nr. 3, p. 141-165

Gruis, V. (2006) 'Herstructurering en buurtbeleid: fysiek of sociaal?', In: I. Doorten & R. Rouw (red.), *Opbrengsten van sociale investeringen*, p.157-180, SWP, Amsterdam

Haggerty, K.D. (2008) 'Recensie van: L.W. Sherman e.a. (2006), Evidence-Based Crime Prevention (herziene editie)', *Theoretical Criminology*, jg. 12, nr. 1, p. 116-121

Hardyns, W. & L. Pauwels (2012) 'Collective efficacy, sociaal kapitaal en 'fear of crime'. Een evaluatie van contextuele effecten op drie aspecten van onveiligheidsbeleving', *Tijdschrift voor Criminologie*, jg. 54, nr. 4, p. 304-319

Hope, T. (2002) 'Evaluation, replication and crime reduction', In: G. Hughes e.a., *Crime prevention and community safety: new directions*, p. 37-57, Thousand Oaks/Sage, London/New Delhi

Foto: Annemarijn Walberg

Huisman, W., J.W. De Keijser & F.M. Weerman (2006) ''Evidence based', wat is dat eigenlijk?' *Delikt & Delinkwent*, jg. 36, nr. 7, p. 789-796

Kleinhans, R. & G. Bolt, (2010) *Vertrouwen houden in de buurt. Verval, opleving en collectieve zelfredzaamheid in stadsbuurten*, OTB/Nicis Institute, Delft/Den Haag

Leeuw, F. (2008) *Gedragsmechanismen achter overheidsinterventies en rechtsregels*, Oratie Universiteit Maastricht

Marlet, G., J. Poort & C. van Woerkens (2009) *De baat op straat. Het effect van de investeringen van woningbouwcorporaties op overlast, onveiligheid en verloedering in de buurt*, Atlas voor gemeenten, Utrecht

Morenoff, J.D., R.J. Sampson & S.W. Raudenbusch (2001) 'Neighborhood inequality, collective efficacy, and the spatial dynamics of urban violence', *Criminology*, jg. 39, nr. 3, p. 517-560

Nelen, H. (2006) *Evidence maze: het doolhof van het evaluatieonderzoek*, Oratie Universiteit Maastricht

Noije, L. van & K. Wittebrood (2008) *Sociale veiligheid ontsleuteld. Veronderstelde en werkelijke effecten van veiligheidsbeleid*, Sociaal en Cultureel Planbureau, Den Haag

Pawson, R. & N. Tilley (1997) *Realistic Evaluation*, Sage, London

Permentier, M., Kullberg, J. en L. van Noije (2013) *Werk aan de wijk. Een quasi-experimentele evaluatie van het krachtwijkenbeleid*, Sociaal en Cultureel Planbureau, Den Haag

Pratt, T. & F. Cullen (2005) Assessing macro-level predictors and theories of crime: A meta-analysis. M. Tonry (red.), *Crimé and Justice: A Review of Research*, p.373-450, University of Chicago Press, Chicago

Sampson, R.J. & S.W. Raudenbusch & F. Earls (1997) 'Neighborhoods and violent crime: a multilevel study of collective efficacy', *Science*, jg. 277, nr. 5328, p. 918-924

Sampson, R.J. en S.W. Raudenbush (2004) 'Seeing Disorder: Neighborhood Stigma and the Social Construction of "Broken Windows" ', *Social Psychology Quarterly*, jg. 67, nr. 4, p. 319-342

Sherman, L.W., Farrington D.P., D.C. Welsh en D.L. MacKenzie (red.) (2006) *Evidence-Based Crime Prevention* (herziene editie), Routledge, Londen

Verwer R. & A. Walberg (2012) *Een kwestie van vertrouwen. Werking en versterking van collectieve weerbaarheid in achterstandsbuurten*, Pallas AUP, Amsterdam